

religieuze belevenissen

Vlak voor mijn doop wilde mijn moeder zichzelf doden

Zonder religieuze beleving geen religie – misschien is ze wel de kern ervan. Toch lees je er maar weinig over. In deze rubriek beantwoorden mensen vragen over wat ze op religieus gebied hebben beleefd. Vandaag: Evamarion Scherrewitz.

Koert van der Velde

Wat hebt u beleefd?

„Ik kende de naam God alleen van de vloeken van mijn vader. Toen mijn vader op een dag kwaad op me was, en ik daar verdrietig over was, ben ik onder een mooie berk gaan liggen, die vlakbij ons vakantiehuisje stond. Ik voelde me daar getroost. Plotseling was het alsof ik een stem hoorde zeggen: 'Alles komt goed, heb maar vertrouwen'. Ik keek rond, maar er was niemand, alleen het geruis van de berkenblaadjes. Eigenlijk was er sinds mijn vroegste herinnering altijd een onzichtbaar iemand die met me meeging, waar ik ook was. Als ik verdrietig of bang was, hoefde ik me maar te concentreren om dat te voelen. Heel wonderlijk. Ik vertelde het aan niemand, het was mijn geheim.”

Hoe kijkt u daar nu tegenaan?

„Ik vraag me nooit af of ik onder die boom werkelijk een stem hoorde of dat ik alleen het ruisen van de bladeren hoorde en me inbeelde dat ik een stem hoorde. Terug in ons Amsterdamse bovenhuis hoorde ik regelmatig de stem in de vorm van het ruisen van de berkenblaadjes. Ik zeg tegenwoordig: het was de roeach, de adem van God. Toen wist ik nog niets van Hem.”

Hoe bent u het geruis met God gaan verbinden?

„In de vijfde klas van de openbare school kon je godsdienstles krijgen. Het mocht van mijn moeder, als ik het maar niet aan papa zou vertellen. Hij zou razend worden, want volgens hem kwamen alle oorlogen uit godsdienstvoet. Thuis had mijn moeder haar bijbel met de rug naar achteren in de kast gezet. Ruimte voor religieuze beleving was er niet. De verhalen op school over het volk in de woestijn, dat geleid werd door God, waren een openbaring voor me. Dat gevoel van leiding herkende ik. Toen we weer in ons vakantiehuisje kwamen, ben ik naar de boom gehold en heb ik hem verteld: 'het is God, die ik altijd bij me voel.' Maar de berk zweeg. Hij wist het al.”

Bent u er vanaf toen werk van gaan maken?

„Op de openbare lagere school mocht de godsdienstjuf ons niet leren bidden. Pas op de christelijke mavo heb ik het Onzevader geleerd. Beschadigd door de dood van haar eerste man tijdens een bombardement in de Tweede Wereldoorlog, heeft mijn moeder een zelfmoordpoging gedaan. Ze hoopte zo haar overleden eerste man, haar grote liefde, weer te ontmoeten. Ik heb in het ziekenhuis voor haar gebeden, al wist ik nog niet precies hoe dat moest. Ik bad: 'God, mama wil dood, maar ze leeft nog. Amen.' Ze was zichtbaar opgelucht. Toen ik voor het eerst naar een kerkdienst ging was ik verbaasd dat het Avondmaal in de ochtend gehouden werd – het was toch geen avond? Ik wist dat er gecollecteerd zou worden, dus ik deed mijn zilveren rijksdaalder in de zak met D – dames, dacht ik. Maar toen kwam er nog een zak achteraan met een Kerop – kerels? Ik heb toen een gulden uit de D-zak gehaald en die in de K-zak gestopt. Op mijn 22ste wilde ik belijdenis doen en me laten dopen. Mijn vader en moeder zouden beiden komen, en de dominee had daar zijn preek op aangepast. Maar de avond voor mijn doop heeft mijn moeder weer een zelfmoordpoging gedaan, waarschijnlijk uit angst voor het onberekenbare gedrag van mijn vader. Die ochtend in de kerk voelde ik me eenzaam en schuldig, en ik had me nog nooit zo verdrietig gevoeld. Maar op het moment dat ik het water op mijn hoofd voelde en de woorden 'in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest' klonken, hoorde ik de blaadjes van de berk ruisen: 'alles komt goed, heb maar vertrouwen'. Tegelijk voelde ik naast de handen van de dominee allemaal beschermende handen op mijn hoofd en schouders.”

Was toen alles goed?

„Mijn vader heeft me mishandeld en mijn moeder was psychiatrisch patiënt – geen gemakkelijk leven dus. Op mijn veertigste ben ik in therapie gegaan om te leren mezelf lief te hebben zoals ik ben. Dankzij de lichaamsgerichte therapie kreeg ik inzicht in mezelf. Ik werd van slachtoffer overwinnaar, en heb mijn ouders kunnen vergeven. Ik voelde me opnieuw geboren, en heb daarom 'Eva' voor mijn naam gezet – zij die het nieuwe leven draagt.”

Evamarion Scherrewitz (55) was godsdienstlerares. Nu werkt zij als spiritueel therapeut.

Kerkmuren trillen. De zondagdienst om tien uur is niet meer heilig. Nieuwe kerkvormen komen op. Ook de Protestantse Kerk in Nederland bezint zich op kerkelijk pionieren. Een hype of is er echt wat aan de hand?

De kerk is een tent die met je meereist

Pauline Weseman

Terwijl het overgrote deel van Nederland op zondagochtend nietsvermoedend uitslaapt, kerkt of jopt, is in protestants Nederland een kleine revolutie aan de gang. Kerken vernieuwen zich, bijvoorbeeld met interactieve samenkomsten op andere tijdstippen in de week. Groepen christenen starten nieuwe, kleinere gemeenschappen die inspelen op de behoeften of doelgroepen in de wijk waar ze wonen. Vanaf 1995 telt Nederland inmiddels tussen de twee- en driehonderd initiatieven voor nieuwe en vernieuwde protestante kerkvormen, vooral vanuit de evangelische en pinksterhoek, blijkt uit de eerste resultaten van een lopend onderzoek van de Vrije Universiteit.

In de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) zijn de nieuwkomers nog maar op een hand te tellen, maar onlangs besloot het dienstencentrum van de PKN om het kerkelijk pionieren in haar missionaire beleid vast te leggen en concreet te willen maken. Dit jaar opent de PKN in samenwerking met de IZB (een behoudende stichting voor zending in Nederland) en het Evangelisch Werkverband een landelijk coördinatiepunt waar kerken en gemeenten ondersteuning en begeleiding kunnen krijgen voor lokale missionaire initiatieven, waaronder gemeentevorming.

Opmerkelijk is dat het aantal arbeidsplaatsen hiervoor wordt uitgebreid, terwijl dat op het landelijk bureau van de PKN is afgenomen. Ook komen er speciale trainingen voor kerkelijke werkers. Aan de Vrije Universiteit en Protestantse Theologische Universiteit wordt nagedacht over hoe 'kerkplanting' respectievelijk 'kerkvernieuwing' een structurele plaats kan krijgen binnen de theologische opleidingen.

Kerkplanting staat sterk in de belangstelling. Een oud thema dat vanuit het verleden als verdacht bestempeld is, zegt docent missiologie Gert Noord die vanuit de PKN betrokken is bij het kerkelijk pionieren. „Je denkt bij kerkplanting aan de koloniale tijd waarin exacte kopieën van het

Nederlandse kerkmodel werden nabgebouwd, compleet met psalmborden. Inmiddels is Nederland sinds de jaren zeventig zelf tot zendingsgebied verklaard.”

Toch ontwikkelden sinds halverwege de jaren negentig nieuwe kerkvormen, zij het nog in bescheiden mate. Hoe dat komt, is Noort onbekend. Zeker is wel dat de kerken hier zich onder invloed van de recente vernieuwingsbeweging in de Engelse anglicaanse kerk actiever, flexibeler en hoopvoller zijn gaan opstellen, zegt Noort. „Voorheen richtten

In de veranderde samenleving moet de kerk voor bezoekers wel 'de moeite waard' zijn

kerken zich meer op het begeleiden van het proces van kerkverlating. De krimp van de kerk leidde vaak tot een gevoel van malaise. Nu richten we ons meer op de mogelijkheden. We bedenken dat de opbrengst van kerkverkoop in nieuwe initiatieven kunnen investeren.”

In voorbeeldland Engeland ontstaan al sinds eind jaren tachtig nieuwe kerkvormen. Onder de vlag van de anglicaanse kerk mochten christenen halverwege de jaren negentig gaan experimenteren met nieuwe kerkvormen – *Fresh Expressions* – met zendingen bezoekers als gevolg. Het doel was om niet- of postkerkelijke leden te bereiken die de leeglopende kerk kunnen voeden. Deze vormen zijn in 2005 gebundeld in de synodale uitgave 'Mission Shaped Church'. Steven Croft, de anglicaanse aartsbischooppelijke missionaris en spreider van 'Fresh Expressions', spreekt zelfs weer van lichte groei in zijn kerk, maar Gert Noort is sceptisch over dit soort onderzoeken.

De nieuwe kerkvormen hebben met elkaar gemeen dat de zondagochtend niet meer het monopolie heeft op ontmoeting en viering, weet Sake Stoppels, docent kerkopbouw en diaconaat aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

In een boek over kerkopbouw schreef hij een hoofdstuk over kerkplanting en hij werkt, samen met onder anderen Gert Noort, aan een nieuw boek over gemeentestichting. „De zondagochtend is geen natuurlijke plek meer en zit bij de hedendaagse mens vaak vol met activiteiten. De kerk is geworden als een tent die meereist met het leven.”

De kerkleden communiceren met elkaar via internet, relatienetwerken en telefoon. Er is geen binding met een denominatie, het draait om de oecumene van het hart. Hiërarchie is uit den boze én ze richten zich sterk op specifieke doelgroepen zoals hoogopgeleiden, mensen in achterstandswijken of jongeren.

De nieuwe kerkvormen in Nederland komen vooral op in de orthodoxe stroming, merkt Stoppels. Hij is enthousiast over de interesse die de PKN ervoor toont. „Dit is voor de PKN echt iets nieuws. Nu het huis na de fusie – in 2004 – op orde is, is er weer ruimte om zich op de buitenwereld te richten.”

Maar Stoppels is ook kritisch. „Komt de interesse voort uit missionaire drang? Of doen we mee aan een hype en spelen we paniekvoetbal om de kerk overeind te houden?”

„In voorbeeldland Engeland ontstaan al sinds eind jaren tachtig nieuwe kerkvormen. Onder de vlag van de anglicaanse kerk mochten christenen halverwege de jaren negentig gaan experimenteren met nieuwe kerkvormen – *Fresh Expressions* – met zendingen bezoekers als gevolg. Het doel was om niet- of postkerkelijke leden te bereiken die de leeglopende kerk kunnen voeden. Deze vormen zijn in 2005 gebundeld in de synodale uitgave 'Mission Shaped Church'.

Steven Croft, de anglicaanse aartsbischooppelijke missionaris en spreider van 'Fresh Expressions', spreekt zelfs weer van lichte groei in zijn kerk, maar Gert Noort is sceptisch over dit soort onderzoeken. De nieuwe kerkvormen hebben met elkaar gemeen dat de zondagochtend niet meer het monopolie heeft op ontmoeting en viering, weet Sake Stoppels, docent kerkopbouw en diaconaat aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

„De kerkleden communiceren met elkaar via internet, relatienetwerken en telefoon. Er is geen binding met een denominatie, het draait om de oecumene van het hart. Hiërarchie is uit den boze én ze richten zich sterk op specifieke doelgroepen zoals hoogopgeleiden, mensen in achterstandswijken of jongeren.

Vergeet het woord 'kerkdienst', een samenkomst bij Oase is meer een retraite met vrienden.

FOTO MAAKTEN HARTMAN

Zondagmiddagretraite bij Oase is een klein alternatief voor de kerkdienst

Van onze verslaggeefster

Bij een bezoek aan een kerkdienst van Oase moet je het het begrip 'kerkdienst' vergeten. "Zondagmiddagretraite met vrienden" is een betere benaming. Het is een speurtocht om de kerk te vinden. Er is geen website, geen contactadres. Werving gaat via vrienden en kennissen. Alleen via het online vriendennetwerk Hyves en de site www.hetnetwerk.net is contact te maken met een van de oprichters, Johan ter Beek. Hij bedacht dat de groep maandelijks op zondagmiddag bijeenkomt in de Rembrandtkapel in Soest.

Enmaal in de kapel geeft een folder uitsluitsel over wat de bezoeker te wachten staat. De dienst bestaat uit een lunch, een individueel gedeelte voor meditatie en creativiteit en een oecumenische slotviering met dvd-preek en groepsgesprek.

Oase is een zogeheten *emerging church*. Overgevraagd uit Engeland waar het na tien jaar tienduizenden navolgers telt. Kenmerkend is een eigen theologie, missiologie (zendingsleer) en ecclesiologie (kerk-leer), geïnspireerd door de bisschop van Durham, N. T. Wright.

Docent kerkopbouw Stoppels brengt hen in verband met de postmoderne 'Younger evangelicals' die vooral na 11 september 2001 actief

werden. De term komt van de Amerikaanse theoloog Robert Webber. Deze groep verklaart zichzelf tot zoeke, richt zich op de stedelijke cultuur en kijkt naar de wijze waarop de kerk zichzelf verdedigde voordat keizer Constantijn van het christendom een staatsgodsdienst maakte, met een 'geleefde gemeenschap' waar waarheid primair een geleefde waarheid is, geen objectief gegeven. „Niemand weet dat we hier nu zitten”, zegt Ter Beek vrolijk van boven zijn salade. Het lukt de groep (zo'n 30 personen) al een jaar om het 'Oasegeheim' te bewaren. „Niet dat we per se klein willen blijven. Maar dat masale van veel evangelische diensten willen we zeker niet. Dat hebben we helemaal gehad.”

Daarom noemt hij zich liever post-evangelisch, nog liever: hokjesvrij.

De meeste leden van Oase zijn hoogopgeleiden en lid (geweest) van een orthodox-protestantse gemeente. Opvallend vaak werken ze in de wereld van kunst, theater en muziek. Johan ter Beek onderkent het risico van teveel 'ons kent ons'. „We staan open voor iedereen. Ook als mijn boeddhistische buurvrouw hier tot Boedha wil mediteren. Maar als ze boeddhabeeldjes mee wil nemen, dan zeg ik nee. De boeddhistische en de protestante traditie zijn te verschillend om te mengen, dan doe je beide geweld aan.”

Het idee voor Oase begon twee jaar geleden met zeven mensen uit de Nederlands-gereformeerde kerk die 'kerkmoe' waren. Johan, opgeleid tot Nederlands-gereformeerd predikant, werd moe van zijn 'hijgerige missionaire bezigheden', van „het getrek aan mensen en hen indelen in 'wel of niet gered' zijn. „Zo denk ik niet meer. Ook hebben we de opvatting losgelaten dat we voor ons zoonkje een vaste kerk moesten hebben. Toen zijn we helemaal opnieuw begonnen. Oase is een laboratorium.

'Oase is een laboratorium. Iedereen is hier deelnemer en kunstenaar.'

Iedereen is deelnemer en kunstenaar. Hier kon ik weer ademhalen. Het geeft veel rust.”

Als na de lunch de kleine, schemerige kapel met de glas-in-loodramen opengaat, zoekt ieder een van de zes hoekjes op. Een groepje mediteert op kussens tussen icoon en teksten als 'Ik heb mijn ziel tot rust ge-

bracht'. In de creatieve hoek scheurt een vrouw reepjes papier en plakt die op een stuk papier. In de actiehoek nodigt een wereldkaart met aantallen vluchtelingen per land, uit tot het branden van een kaarsje. Er ligt ook een petitie tegen mensenhandel ter ondertekening.

In de videohoek kijken twee jongeren naar een korte dvd-preek van de onorthodoxe Rob Bell, dé dominee van de *emerging church* in Engeland. In de bijbelhoek hangen geïllustreerde bijbelteksten in een kamerscherm met daarvoor stapeltjes (kinder)bijbels.

Wie genoeg is opgeladen, gaat zitten in de kring voor de slotviering. In de dvd-preek vertelt Bell dat de aarde niet een wachtkamer is voor de hemel waarvoor je al dan niet een ticket hebt, maar dat je een opdracht hebt om te leven en het leven te beschermen. In de gesprekskringen doordeeweeks en op hives wordt hier dieper op ingegaan.

In het groepsgesprek na de viering operen de bezoekers concrete acties om de wereld te verbeteren. Op kleine schaal blijkt al genoeg te worden. Ondanks een klemmende oproep om te helpen opruimen, zijn het voornamelijk de oprichters zelf die de kapel opruimen. De keuzijde van een club die bovenal vrijwillig wil zijn. „Daar zoeken we naar”, zegt Ter Beek. „We zijn altijd zoekend.”

Webforum dicht na ontmaskering

Van onze redactie religie & filosofie

AMSTERDAM – Het webforum www.publiekprotest.nl is gesloten. De site die verontruste vrijgemaakte-gereformeerden mobiliseerde tegen George Harinck, opereerde anoniem, maar *Trouw* onthulde gisteren de identiteit van de maker.

Hoogleraar Harinck had volgens zijn tegenstanders anti-vrijgemaakte-opvattingen geventileerd over homo's, de rooms-katholieke mis en vrouwen op de kansel. Daarvoor moest hij gestraft worden.

Van die anonieme oproep zei de woordvoerder van een andere site van verontruste vrijgemaakten (eeninwaarheid.nl) niets te weten.

De man achter publiekprotest.nl, onthulde *Trouw* gisteren, is Marcel Flipse uit Goes. Hij bevestigt dat nu zelf op zijn site. Ook meldt Flipse dat de woordvoerder van eeninwaarheid.nl wel degelijk betrokken was bij dit anonieme project.

De stiekeme actie riep woedende reacties bij vrijgemaakten op. Zo werd volgens een bezoeker publiekprotest.nl eerder een podium voor steunbetuigingen aan Harinck.

Flipse zei anoniem te werken omdat 'personen ondergeschikt zijn aan de zaak van God'.

Mega-instituut voor religieonderzoek VU

AMSTERDAM – Het grootste instituut voor onderzoek naar religie, cultuur en samenleving gaat vandaag in Amsterdam open.

Met 130 onderzoekers maakt het VU Institute for the Study of Religion (Visor) het religieonderzoek dat heren der aan de Vrije Universiteit gedaan wordt, zichtbaar. Daarvoor werken de faculteiten theologie, wijsbegeerte, letteren en sociale wetenschappen samen. Het gaat niet zozeer om nieuw onderzoek, maar om het hergroeperen daarvan. Zo is het in 2002 opgezette programma rond religiegeschiedenis ReliCoppa gaan in Visor.

Visor wil inzicht krijgen in de publieke rol van religie in de samenleving. Daarbij bekijken de onderzoekers de doorwerking in media, de 'levenbeschouwelijke markt' en de veranderingen die godsdiensten in de tijd doormaken. Daarnaast komt er een programma voor de bestudering van concurrerende levensbeschouwingen in het publieke domein.

Bij de genoemde veranderingen hoort een onderzoek naar de invloed van twee 'communicatie-revoluties', die van 1600 en die van 2000.

Voor het Visorprogramma komen twee nieuwe leerstoelen beschikbaar. De ene richt zich op de islam in het Westen, de andere op volksreligiositeit.

personen

Protestantse Kerk in Nederland Beroepen: te Woerden G. Schouten te De Lier.

Aangenomen: naar Aalsmeer E.J. Westerman te Nijkerkerveen; naar Katwijk aan Zee F. van den Bosch te Harderwijk; naar Sint-Maartensdijk J. Reehorst te Piershil; naar Tjerkgaast-Idskenhuisen S. N. Cnossen-Hoekzema te Sneek/IJsbrechtum.

Bedankt: voor Nieuw-Stadskanaal W. C. P. Bevelander te ABllasserdam; voor Zegveld F. J. K. van Santen te Noordhorn-Saakum.

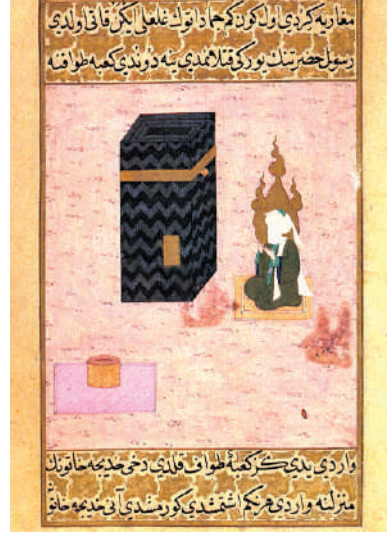
Afscheid 10/2: van Rotterdam-Lombardijen R. J. van Amstel ber. naar Barendrecht.

Intrede: te Ezinge G. M. Arends-Alkema uit Elim (Dr); te Kapelle-Bieze-linge B. de Jong uit Kampen.

'Beelden Profet moeten uit Wikipedia'

Van onze redactie religie & filosofie

WASHINGTON – Bijna 100.000 moslims wereldwijd hebben op internet een petitie ondertekend waarin zij de verwijdering eisen van afbeeldingen van de profet Mohammed uit de internetencyclopedie Wikipedia. Het gaat vooral om historische miniaturen, zoals hiernaast. De moslims voelen zich beledigd door de illustraties omdat de islam het afbeelden van mensen zou verbieden. Wikipedia verdedigt de plaatjes en zegt geen censuur te willen toepassen 'ten gunste van een bepaalde groep'.

Lees de petitie en bekijk de gewraakte afbeeldingen via www.trouw.nl/meer